

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING JAMOAT JOYLARDA ALKAGOL
MAHSULOTLARNI ISTE'MOL QILISH BILAN BOG'LIQ
HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI AMALGA OSHIRISH
FAOLIYATI**

Tashtemirov Anvar Aliqulovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi,

Ma'muriy huquq kafedrası dotsenti.

E-mail: anvartoshtemirov05031979@gmail.com.

Soatmurodov Umidbek Olim o'g'li

IIV Akademiyasi 3-o'quv kursi,

317 guruh kursanti.

Annotatsiya: *Profilaktika inspektorining jamoat joylarda alkagol mahsulotlarni iste'mol qilish bilan bog'liq huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirishning tushunchasi, o'ziga xos jihatlari faoliyatini tartibga soluvchi normalarning amaliyot taxlili hamda ushbu faoliyat doirasida yuritiladigan protsessual xujjatlar, ushbu faoliyatdagi muammo va kamchiliklar haqida fik yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *huquqbuzarlik, jinoyatchilik, jazo tizmi, jamoat joyi, alkagol mahsulotlari, spirtli ichimliklarga ruju qo'ygan shaxslar, jazoga hukm qilingan shaxslar, voyaga yetmagan shaxs, qonunchilik normasi.*

O'zbekiston Respublikasi o'zining istiqlool yillarida barcha soxalarda tinmay o'zgarishlarni amalga oshirib kelmoqda. Shu bilan birga jaxonning ko'zga ko'ringan va rivojlangan mamlakatlari bilan turli soxalarda hamkorlikning yo'lga qo'yilgani va qo'yilayotganligi quvonarli xoldir. Qadimiy, boy tarixga ega hamda ma'naviyat va ma'rifat o'chog'i bo'lgan O'zbekiston o'zining bu tomonlari bilan dunyo halqlarini qiziqishini ortirdi.

Mamlakatimizda bugungi kunda fuqarolarga juda ko'p imkoniyatlar va sharoitlar yaratilib berilmoqda.

Inson hayoti va sog'lig'ini saqlash – bu ijtimoiy vazifalardan biridir. Shu munosabat bilan, oxirgi vaqtlarda davlatimiz raxbariyati tomonidan “Spirtli ichimlikka ruju qo'yish, surunkali ichkilikbozlik, alkogolizm” kabi salbiy ijtimoiy illatga alohida e'tibor qaratilmoqda Jinoyatga oid statistika va huquqni muhofaza qilish organlari amaliyoti ma'lumotlari hamda ommaviy axborot vositalari tahliliga qaraganda oxirgi davrda giyohvandilik moddalirini iste'mol qilishning jug'rofiy kengligi va spirtli ichimlikka ruju qo'yish bilan bog'liq bo'lgan jinoyatlarning nisbati o'sib borayotganligini kuzatish mumkin.

Shu bilan birga aytib o'tish lozimki, "Spirtli ichimlikka ruju qo'yish, surunkali ichkilikbozlik va zaxarvandlik" jiddiy kriminogen holat hisoblanib, ayrim hududlarimizda tezkor vaziyatniing murakkablashib ketishiga olib kelmoqda. Jamiyatimiz hayotida bunday salbiy illatning yo'q qilib yuborish, uni bartaraf etish keng va ommaviy tarzda yirik ijtimoiysiyosiy, ma'muriy, tibbiy va boshqa bir qator muammolardan iborat bo'lgan kompleks masalalarni xal etish lozim. Ayniqsa xalqimizning huquqiy jihatdan rivojlantirish, doimiy tarzda, kerak bo'lsa joylarda targ'ibot ishlarini samarali amalga oshirishimiz zarur. O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan erkin demokratik davlat qurish yo'lidagi isloxotlar birinchi navbatda jamiyat a'zolarini tinchligini ta'minash, ularni erkin yashash sharoitini yaxshilashga qaratilgan. Shu maqsaddan kelib chiqib har bir fuqaroning ma'naviyati va dunyoqarashining yangi davr talablari asosida shakllantirish hamda shaxs ma'naviyatida yuzaga keladigan turli illatlarni yuzaga keltirmasligini ta'minlash hamda davlat siyosatida alohida e'tiborga olingan. Shuning uchun shaxs ma'naviyatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi "giyohvadlik, surunkali alkogolizm va zaharvandlik" kabi illatlar hozirgi davrdagi dolzarb muammolardan biridir. Chunki jamiyat taraqqiyotining salbiy ta'sir qiluvchi bu illatlar oqibatida ko'plab jinoyatlar sodir bo'lmoqda, oilalar barbot bo'lmoqda, bolalar nogiron tug'ilmoqda. "Giyohvadlik, surunkali ichkilikbozlik va zaxarvandlik"ka qarshi kurashishda profilaktika inspektorlari avvalo bu kabi illatlarni jamiyatimizda oshib borishi yeng asosiysi oilaga jamiyatga borib taqalishini e'tiborga olishi lozim. Bularning negizida esa davlat shakllanadi shuni inobatga olgan holda bu kabi "spirtli ichimlikka ruju qo'yish surunkali alkagalizim va zaxarvandlik"ni tarqalishiga avvalo shu oilada yashab turgan oila azolari va mahallaning befarqligidadir.

Profilaktika inspektori jamiyatda bu kabi omillarning yo'qotish uchun maxalla bilan doimo yonma - yon ravshda ish olib bormog'i o'zini o'zi boshqaruvchi organlar bilan majlizlar qilib mahalladagi notinch oilalarni aniqlash va yakka tartibda profilaktik suhbatlar olib borishi lozim. Yana br tomoni ichkilikbozlik hozirgi kunda jinoyatlarning sodir yetilishiga tasir ko'rsatuvchi kriminogen omillardan xisoblanadi.

Jumladan: Bugungi kunda qasddan odam o'ldirish badanga yengil tan jaroxat yetkazish yehtiyotsizlik orqasida shahsning hayoti yoki sog'ligi uchun havf tug'dirish ko'pincha zo'ravonlik va g'arazgo'ylik jinoyatlarining shuningdek jamoat tartibiga qarshi sodir etiladi. Chunki spirtli ichimlik iste'mol kilishi okibatida orgatnizimga ayniksa shaxsning asab tizimiga salbiy tasir yetishi natijasida asab tizimi tormizlanishi, o'zini boshqara olmaslik, qilayotgan xati-xarakatini okibatini

anglab etmaslik va shaxsning hulk-atvorida ematsianal holatlarning salbiy tamonga o'zgarishi kuzatiladi.

Spirтли ichimlik va zaxarvand modda iste'mol qilgan shaxslar o'z harakatlarini nazorat kila olmaydigan, jizzaki, ko'pol bo'lib koladi. Bularning barchasi mast kishininig ongida jamiyatdagi o'rnatilgan axlokodob normalari va qonunlariga befarklik, yani xurmatsizlikni shakillantirish bilan birga unga jamiyatga zit bo'lgan g'ayriijtimoiy salbiy harakatlar, xulk-atvorni shakilantiradi va oxir-okibat jinoyat va hukukbuzarliklar sodir etilishiga sabab bo'ladi.

"Spirтли ichimlik va zaxarvandlik"ning eng havfli asorati shundaki, u shaxsni fizalogik tamondan giyohvand moddalariga, spirтли ichimliklarga, zaxarvand moddalarga, misol kilib olganda benzin, himikatlar hidlash orkali, bog'lanib kolishiga olib kelmokda. Bu jamiyatga va insoniyatga nihoyatta ko'p zarar etkazadigon ofat desak mubolag'a bo'lmaydi.

Spirтли ichimlik va zaxarvandlikka qarshi kurash va uni oldini olish faoliyati barcha hukukiy fanlarda o'rganiladi. jumladan, tezkor-kidiruv faoliyatida bunday illatga chalingan shaxslarni ko'lga olish, ularning jamiyatga keltiradigan zararni kamaytirishga oid fikrlar aytilsa, jinoyat hukuki fani predmetida ularning sodir etgan jinoyatlariga kerakli jazo berish hakida ma'lumot berishadi, profilaktika faoliyatida esa bu illatlarning oldini olish chora-tadbirlari belgilanadi va amalga oshiriladi, shuningdek, bu zararli illatlarni o'ziga hos hususiyati belgilanadi va amalga oshiriladi, shuningdek, bu zararli illatlarning oldini olish ular bilan profilaktik ishlar o'tkazish, har-hil choratadbirlar ko'rish ularni har tomonlama ko'p muhitdan o'rgatishni takazo etadi.

Shu o'rinda "surunkali ichkilikbozlik" o'zi nima degan savolni tug'ilishi tabiiy. Birinchi navbatda bu illatlar kishi organizmiga og'ir asoratlarni keltirib chiqaruvchi kasallikdir, chunki spirтли ichimlikka berilgan odamning hayoti va faoliyati bunday moddalarni muntazam ravishda iste'mol qilishiga bog'liq bo'lib, bu narsa shaxsni ham jismoniy ham ruhan holdan toyishiga olib keladi.

Surunkali ichkilikbozlikka ruju qo'yish deganda – shaxsning spirтли ichimliklar aroq, vino, samagon, bo'za va kishini mast qiluvchi boshqa ichimliklarga mukkasidan ketishi, ularning iste'mol qilmasdan turolmasligi va unga fiziologik bog'lanib qolishidir. Surunkali ichkilikbozlik shaxsning ijtimoiy xatti-harakatlarini sodir etishiga olib keluvchi asosiy omillardan biri. Ayniqsa surunkali ichkilikbozlik kasalligi oqibatida shaxsning ma'naviy qarashlari torayib, ijtimoiy faoliyati sustlashadi. Oqibatda, ushbu kasallikka yo'liqqan shaxslar oilasida mehnat jamoasida va jamiyatda xavfli muhitni yaratadilar.

Shundan kelib chiqib ta'kidlash kerakki, XMQO larga shu jumladan II O'lariga jamiyatimizda sodir bo'layotgan turli jinoyatchilikning oldini olish va ularga qarshi kurashishdek o'ta muhim va mas'uliyatli vazifa yuklatilgan. Ayniqsa ulg'ayib

kelayotgan yoshlarni qalbiga yo'l topa bilish, ularning qalbida vatanga muxabbat, mehr-sadoqat tuyg'usini uyg'otish, o'zligini anglash, milliy va umumbashariy qadriyatlar ruhida tarbiyalash bugungi kunning dolzarb masalaridan biri desak to'g'ridir. Shu nuqtai nazardan kelib chiqib asosiy maqsad- jinoyatchilik bilan bog'liq ijtimoiysalbiy illatlarni oldini olishda turli toifadagi jinoyatchilikning oldini olishda va unga qarshi kurashishda ayniqsa jinoyat sodir etishga ko'proq moyil bo'lgan spirtli ichimlikka ruju qo'ygan shaxslar bilan ishlashda profilaktikaning usul va shakllaridan unumli foydalanish va bu boradagi ishlarni takomillashtirish hozirgi zamonning talabidir. Shulardan kelib chiqib har bir profilaktika inspektorlari zimmasiga katta ma'suliyat yuklaydi va xizmat vazifalarini samarali bajarishlarida kasbiy bilim, malaka, ko'nikmalar talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining o'ttiz to'rt yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. <https://president.uz/uz/lists/view/8440>.
2. O'zbekiston Respublikasining 2024 yil 14 noyabrdagi "Bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish to'g'risida"gi O'RQ-996-son qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 21 dekabrdagi «Mahalla institutining jamiyatdagi rolini tubdan oshirish va uning aholi muammolarini hal etishda birinchi bo'g'in sifatida ishlashini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida» PF-209-son Farmoni.
4. Таштемиров А. А. Ахборот технологиялари орқали содир этиладиган жиноятларни фош этишнинг ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатлари //World of Science. – 2023. – Т. 6. – №. 6. – С. 169-175.
5. Таштемиров А., Курчибоев Ж. Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарлигининг профилактикасида таълим ва тарбиянинг ўрни ва аҳамияти //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 130-135.
6. Таштемиров А. А., Калауов С. А. Ёўл ҳаракати хавфсизлиги ривожланиш концепциясининг истиқболлари ва киберхавфсизлигини таъминлаш зарурати //barqarorlik va etakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – Т. 2. – №. 8. – С. 245-250.
7. Таштемиров А. А. и др. Ижтимоий тармоқлар орқали содир этилаётган жиноятларга қарши курашиш чора-тадбирлари //Models and methods for increasing the efficiency of innovative research. – 2023. – Т. 2. – №. 21. – С. 24-31.

8. Таштемиров А. А. и др. Ижтимоий профилактика объекти сифатида алкоголизм таъсиридаги шахслар билан ишлаш фаолиятини такомиллаштириш //So 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. – 2023. – Т. 6. – №. 12. – С. 552-558.

9. Tashtemirov A., Po'latov A. Ayollar jinoyatchiligining oldini olish chora-tadbirlari //Иновационные исследования в науке. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 75-78.

10. Таштемиров А., Нурматов Н. Айрим хорижий давлатларнинг тезкор қидирув фаолиятида соҳавий ҳамкорликнинг таҳлили //Иновационные исследования в науке. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 190-197.

11. Таштемиров А. А. и др. Зўравонлик билан бог'лиқ ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тушунчаси ва ўзига хослиги //Innovative achievements in science 2024. – 2025. – Т. 4. – №. 37. – С. 82-90.